

Till dig som nyligen börjat tjänstgöra som läkare i Region Kalmar län

Råd och riktlinjer för läkemedelsförskrivning

Innehåll:

Sammanhållen journalföring	sid 2	Förskrivningskollen.....	sid 8
Mål för läkemedelsförskrivningen.....	sid 4	Diagnoskopplad uppföljning.....	sid 8
Receptfria läkemedel.....	sid 5	Läkemedel palliativ vård.....	sid 8
Läkemedelsgenomgångar/-berättelser.....	sid 5	Rutin för dospatienter.....	sid 9
Förskrivning till personnummerlösa.....	sid 6	Kostnadsansvar vid förskrivning.....	sid 9
Receptförskrivning pappersrecept.....	sid 6	Patientsäkerhet.....	sid 10
Recept vid missbruksproblematik.....	sid 7	Läkemedelsansvar vid utskrivning.....	sid 11
Ansvar vid läkemedelsförskrivning	sid 7	Licensansökan.....	sid 11
Utländska besökare, medhavda läkemedel.....	sid 7	Allmänna råd vid läkemedelsförskrivning.....	sid 11
Makulering av recept.....	sid 8		
Listor på 1177 – min journal på nätet.....	sid 8	Bilaga 1 – Läkemedelsmål för 2018.....	sid 12
		Bilaga 2 – Definitioner Läkemedelsgenomgång	sid 13

Läkemedelskommittén
Region Kalmar län

den 27 feb 2023

Läkemedelsförskrivning i Kalmar Län i korthet

Följ **Rekommenderade Läkemedel i Kalmar län**, som ges ut av Läkemedelskommittén (LK). De publiceras dels i ett häfte att ha i fickan, och dels i en elektronisk version som är tillgänglig via journalsystemet Cosmic.

I Cosmics läkemedelslistor markeras rekommenderade läkemedel med gröna prickar, [se punkt 2a](#).

Använd gärna fördefinierade ordinationsmallar i Cosmic, [se punkt 2b](#). För dospatienter ska ordinationer ske i Pascal.

Receptfria läkemedel bör inte förskrivas på recept för besvär som varar kortare än 4 veckor eller för kronisk torra ögon/slemhinnor/torr hud som orsakats av naturliga orsaker, inklusive åldrande, [se punkt 3](#).

Varje förskrivare är ansvarig för sin ordination, nämligen att den följs upp och att den inte påverkar övriga ordinationer. Skulle patienten ha problem med sin nuvarande läkemedelsbehandling, har den förskrivare som upptäcker det ansvar att se till att ordinationen blir omvärderad, antingen själv eller av annan förskrivare, [se punkt 8](#). Vid utskrivning från slutenvård, [se punkt 18](#).

Läkemedelsgenomgångar och läkemedelsberättelser genomförs i länet enligt Socialstyrelsens föreskrifter. Utöver detta genomförs en enklare genomgång årligen för alla patienter med kontinuerlig behandling. Allt dokumenteras i Cosmic enligt särskild anvisning, [se punkt 4](#).

En aktuell läkemedelslista från Cosmic bör lämnas ut till patienten efter varje läkarbesök. Uppmana patienten att visa listan på apoteket, [se punkt 4](#).

Förskrivningsmål

LK har satt upp regionövergripande mål för läkemedelsförskrivningen, [se bilaga 1](#).

Några av LKs mål ingår även i STRAMAs mål för antibiotikaförskrivningen.

Vissa hälsovalsenheter och sjukhuskliniker arbetar med enskilda mål. Fråga din verksamhetschef.

Kvalitet i läkemedelsbehandling

Vid vård i livets slutskede bör palliativa läkemedel ordinerats för administrering vid behov. Ordinationsmallar finns i Cosmic. Detta sker lämpligen i samband med brytsamtal, [se punkt 14](#).

Läkemedelsordinationer till dospatienter genomförs i huvudregel alltid i Pascal. Anslutning av dos bör övervägas utifrån nytta/risk för enskild patient, [se punkt 15](#).

Överväg uttagsintervall vid misstanke om missbruk. Makulera gärna inaktuella recept direkt i journalsystemet. Ta hjälp av beslutsstöden i Cosmic. Var tydlig i mål och syfte med läkemedelsbehandlingen till patienten.

Läkemedelskommitténs hemsida

På Läkemedelskommitténs hemsida hittar du instruktioner, checklistor, lathundar och annan information avsedd att ge stöd för en effektiv och säker användning av läkemedel:

<https://regionkalmar.se/samarbetsportalen/vardriktlinjer/lakemedel/>

1. Sammanhållen journalföring – några praktiska råd

Alla Hälsovalsenheter och verksamheter på sjukhusen använder samma journalsystem, Cambio Cosmic. Det innebär att patientens samtliga läkemedel och journalanteckningar inom Kalmar län är tillgängliga för dig som förskrivande läkare (med vissa undantag om patienten har begärt det).

OBS! Undantag gäller för patienter med dosdispenserade läkemedel, eftersom Cosmic och Pascal inte är helt integrerade. Ordinationer i Pascal kan ses i Cosmic via en särskild flik "Dosdispensering", och kan överföras till Cosmic med ett högerklick, ej tvärtom. Om en behandling avslutas i Cosmic syns det inte i Pascal och vice versa. För hantering av Dospatienter, [se punkt 13](#).

Läkemedelskommittén i Kalmar län rekommenderar läkemedel utifrån medicinska, farmakologiska, miljöanpassade och ekonomiska kriterier. [Listan över rekommenderade läkemedel \(REK-listan\)](#) finns tillgänglig på din arbetsplats, på [Läkemedelskommitténs hemsida](#)¹ och i Cosmic (se bild).

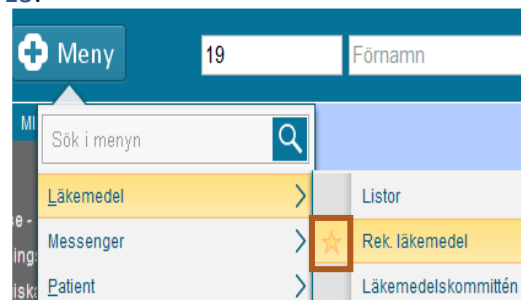
a. Ordinationsmallar

Cosmic använder sig av läns-gemensamma ordinationsmallar med syfte att underlätta för förskrivaren att göra patientsäkra förskrivningar. Mallarna är tillgängliga på samma plats som övriga nyordinationer, vid sökning i Nyfiken. För tips och förslag för att söka ut rätt mall, [se REK-listan](#).

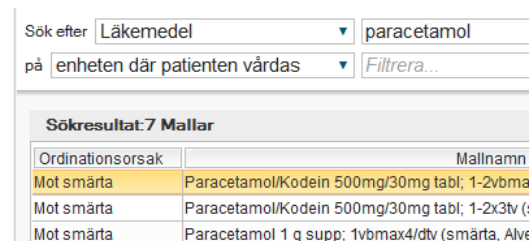
Varje mall innehåller färdigskrivna vård- och patientinstruktioner och medicinskt och farmaceutiskt granskade läkemedelsval. Dosering och förpackningsstorlek är föreslagen efter aktuella riktlinjer, men kan justeras vid behov under ordinationen. Tryck på knappen "Ordinationsdetaljer", eller "Ändra ordination". Finns det önskemål från patienten om att välja ett särskilt fabrikat som är utbytbar ([se avsnitt 20](#)), går det lätt att göra via mallen. Klicka på avsedd rullista (se bild till höger).

Fråga Cosmic-ansvarig på enhet vid oklarheter.

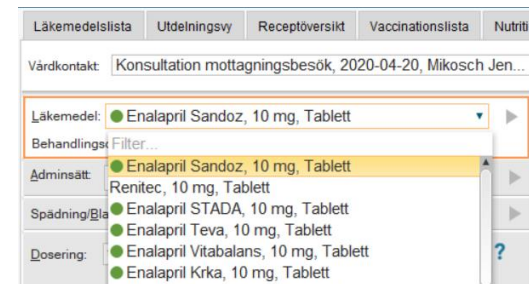
Var noggrann att välja rätt mall. **Tänk på att du som enskild förskrivare alltid är ytterst ansvarig för att ordinationen blir korrekt.** Mallarna ses över kontinuerligt och förvaltas av Läkemedelskommittén.

REK-listan tillgänglig i Cosmic

Möjligt att söka mall på läkemedel/indikation-/beredningsform/vikt m.m. Filtrera på flera termer vid behov att minska antalet mallar.

Möjligt att byta fabrikat direkt även i mallar samt vid receptförnyelser. Kräver ingen utsättning.

¹ <http://ltkalmar.se/for-vardgivare/lakemedelskommitten/rekommenderade-lakemedel/>

Alla synpunkter på befintliga mallar eller önskemål om nya kan du lämna via [webbformulär på NAVET](#)² eller via mail till lakemedelsmallar@regionkalmar.se. Om du upptäcker en mall som är direkt patientfarlig, ring 0480-847 26 (mellan 8-16) för att se till att mallen revideras.

För övriga frågor kring läkemedelsdokumentation i Cosmic hänvisar vi till [gällande rutiner på NAVET](#)³.

b. Gröna "pluppar" vid ordination

Alla rekommenderade läkemedel syns som gröna prickar (pluppar) i förskrivningsfönstret i Cosmic. Syftet är att snabbt ge vägledning om vilka förpackningar som är rekommenderade, som ingår i högkostnadsskyddet och som finns tillgängliga på apotek.

Behov: 180 tablett / 90000 mg

1		Plastburk, 100 tablett, 69,60, GlaxoSmithKline Consumer
		Plastburk, 100 tablett, 69,60, GlaxoSmithKline Consumer
		Bliester, 100 tablett, 69,60, GlaxoSmithKline Consumer He
		Plastburk, 300 tablett (dosdispensering och sjukhusförpackr
		Bliester, 20 tablett, 00,00, GlaxoSmithKline Consumer Healthca
		Bliester, 50 x 1 tablett (endos), 57,14, GlaxoSmithKline Consun

Blå prickar betyder att läkemedlet ingår i högkostnadsskyddet (är inom läkemedelsförmån), men inkluderar även sjukhus-/dosförpackningar som **inte alltid** expedieras på apotek. Om blå prick saknas eller läkemedlets pris anges till 0.00 kr ingår produkten inte i läkemedelsförmånen. Patienten får då själv betala hela kostnaden.

Rekommendationer på förpackningsnivå för Alvedon 500 mg.

2. Mål för läkemedelsförskrivningen

a. Regiongemensamma förskrivningsmål

Läkemedelskommittén i Kalmar län sätter varje år gemensamma förskrivningsmål för regionen. Syftet med målen är att öka terapikvalitet och patientsäkerhet med avseende på läkemedelshantering. Du som medarbetare i Kalmar län bör känna till målen och förväntas bidra till att vi når dessa mål. Du finner målen i [Bilaga 1](#).

b. STRAMA

Region Kalmar läns arbetsgrupp för Samverkan mot Antibiotikaresistens (STRAMA) verkar för en rationell antibiotikaanvändning i länet. STRAMA har satt regiongemensamma mål samt specifika mål för enskilda kliniker och inom Hälsoval. Målen är diagnoskopplade och återkopplas regelbundet. Samtliga mål för antibiotikaanvändning inom regionen inklusive Hälsoval finner du på [STRAMA:s hemsida på NAVET](#)⁴.

Läkemedelskommittén verkar gemensamt med STRAMA för en rationell antibiotikaanvändning. Se [bilaga 1](#).

Genom att använda ordinationsmallar vid förskrivning av antibiotika, så följer du nationella riktlinjer avseende preparatval, dosering och behandlingstid.

c. Lokala förskrivningsmål

Varje enhet har satt upp lokala förskrivningsmål som är viktiga för dig att känna till. Dessa följs upp med statistik centralt och återkopplas regelbundet till enheten.

² <https://navet.regionkalmar.se/stod-och-service/lakemedel/lakemedelsmallar/>

³ <https://navet.regionkalmar.se/stod-och-service/datorer-och-programvaror/programvaror/cosmic/cosmic-riktlinjer-och-instruktioner/lakemedelsmodulen-i-cosmic/>

⁴ <http://navet.lkl.itkalmar.se/Vardstod/Strama/Mal---Kalmar-lan1/>

3. Receptfria läkemedel

Allt fler läkemedel finns att köpa receptfritt, vilket underlättar för patienterna och avlastar vården. Förslag på receptfria preparat att rekommendera patienten går att finna på läkemedelskommitténs hemsida i dokumentet "[Receptfria läkemedel – riktlinjer och preparat](#)"⁵. Information bör lämnas skriftligen till patienten när receptfria produkter rekommenderas, inklusive produkt, styrka och dosering. Bäst om patienten kan skriva ned informationen vid rekommendation över telefon. Läkemedelskommittén har en [riktlinje](#) för när läkemedel för egenvård inte bör förskrivas på recept:

Recept bör inte utfärdas vid sjukdomstillstånd av egenvårdskaraktär som beräknas gå över inom 4 veckor med receptfri medicinering. Detta inkluderar t.ex. kortare pollenallergi, kortvariga smärttillstånd, tillfälliga dyspeptiska besvär, tillfälliga förstoppningsbesvär. Undantag gäller dock för patienter med dosdispensering och där kommunsköterska tagit över ansvaret för läkemedelshanteringen. Även receptfria läkemedel behöver förskrivas i Pascal till dessa patienter, vilket automatiskt genererar ett recept. Receptförteckningen i Pascal fungerar som patientens samlade läkemedelslista och utgör därmed underlag för medicindelning för kommunsköterskorna.

Egenvård med receptfria produkter gäller även vid längre tillstånd av torr hud/torra ögon/torra slemhinnor, inklusive i underlivet, som inte har sjukdom som orsak. Torrhet som beror på naturligt åldrande anses inte vara sjukdom. Vid sjukdomsrelaterade komplikationer kan receptförskrivning övervägas. Detta gäller även för ovanstående patienter. Dessa produkter hanterar patienten själv eller med hjälp av hemtjänstpersonal.

Recept ska inte skrivas. Små läkemedelsförpackningar på recept blir oftast dyrare för patienten än receptfritt köp.

4. Läkemedelsgenomgångar/Läkemedelsberättelser

Enligt Socialstyrelsens föreskrifter (2012:9), ska vårdgivare erbjuda patienter en enkel läkemedelsgenomgång till patienter äldre än 75 år med minst 5 läkemedel. Om läkemedelsrelaterade problem kvarstår ska en fördjupad genomgång genomföras. Vid varje förändring ska en läkemedelsberättelse dokumenteras och patienten få ändamålsenlig information. För mer information om läkemedelsgenomgångar/-berättelser/-planering, [se bilaga 2](#).

Utöver Socialstyrelsens föreskrifter, har Region Kalmar Län [en lokal rutin för samtliga patienter](#). För läkemedelsgenomgång för **patient i kommunal sjukvård**, [se särskild rutin med arbetsgång](#). Båda rutinerna finns på Läkemedelskommitténs hemsida⁶. Regionens rutin kan sammanfattas på följande sätt:

Slutenvård, alla patienter

- Vid inläggning ska en enkel läkemedelsgenomgång göras på alla.
- Dokumentation sker via aktivering av ordinationslistan.
- Om ordinationslistan är temporärt aktiverad, eller om ett eller flera läkemedel är x-ade, så ska nytt ställningstagande till ordinationerna göras inom 24 timmar.

⁵ <https://vardgivare.regionkalmar.se/vard--behandling/lakemedel/rad-vid-forskrivning/#heading-1>

⁶ <https://vardgivare.regionkalmar.se/vard--behandling/lakemedel/riktlinjer-och-rutiner/#heading-1>

- Dokumentation av läkemedelsförändringar sker under sökordet "Läkemedelsberättelse" i epikrisen i samband med utskrivningen. Åtgärdskod för läkemedelsberättelse är XV017.
- Vid utskrivningen ska patienten ha en kopia av den uppdaterade läkemedelslistan samt individuellt anpassad skriftlig information om ordinationsändringar (Se exempel i bilaga 2).
- Under sökordet "Planering" noteras när de ändrade ordinationerna ska följas upp och av vem.

Öppenvård, alla patienter

- En enkel läkemedelsgenomgång ska erbjudas alla med en stadigvarande medicinering minst en gång årligen.
- En enkel läkemedelsgenomgång ska också utföras inför övergång till annan vårdform t.ex. särskilt boende eller hemsjukvård.
- Dokumentation av Läkemedelsförändringar sker under sökordet "läkemedelsberättelse". Detta sökord används också vid alla tillfällen som ordinationer ändras i öppen vård. Åtgärdskod för läkemedelsberättelse är XV017.
- Efter en enkel läkemedelsgenomgång ska patienten, efter besök i öppen vård, få en kopia av den uppdaterade läkemedelslistan samt individuellt anpassad skriftlig information om ordinationsändringar.

Viktigt att dokumentera i journalen med rätt åtgärdskod (gäller alla patienter).

- **Enkel läkemedelsgenomgång** dokumenteras med åtgärds-koden **XV015**.
- **Fördjupad läkemedelsgenomgång** dokumenteras med åtgärds-koden **XV016**.
- **Läkemedelsberättelse** dokumenteras med åtgärds-koden **XV017**.

Fördjupade genomgångar är särskilt lämpliga i samband med anslutning till dosdispensering, vid inskrivning till hemsjukvård/särskilt boende samt vid stor förändring av vårdbehov. Använd skattningsformuläret **PHASE-20**⁷, beroende på patient. I Cosmic finns en ny funktion som gör biverkningar från FASS sökbara. Klicka på "Biverkningsöversikt" längst ned till höger i läkemedelslistan och sök på biverkningar för samtliga aktuella läkemedel i listan.

Läkemedelslista till patienten

Vid varje ny/förändrad ordination ska patienten få med sig en **aktuell läkemedelslista**. Uppmana patienten att ta med läkemedelslistan till apoteket för att undvika missförstånd i receptexpeditionen och för att uppdatera apotekets receptregister. Gör patienten uppmärksam på att "Mina sparade recept" som erhålls på apoteket inte innehåller aktuella ordinationer.

5. Förskrivning till personnummerlösa

Det går numera att skicka elektroniska recept även till patienter utan personnummer, inklusive turister. Recepten skickas till valt apotek, som patienten sedan besöker. **Tänk på att uppge apotek till patienten innan de lämnar besöket.**

- **Skriv bara recept på läkemedel inom förmån till asylsökande/papperslösa/EU-försäkrade.** Annars måste de betala fullt pris för läkemedlet.
- **Följ regler vid förskrivning med pappersrecept**, se punkt 6.

⁷ <https://regionuppsala.se/samverkanswebben/for-vardgivare/kunskapsstod/lakemedel/tillgangliga-resurser-vid-lakemedelsbehandling/apotekare-i-varden/phase-20/>

6. Receptförskrivning pappersrecept

Från och med 1 maj 2022 ska samtliga recept skickas elektroniskt. Pappersrecept finns dock kvar att använda i undantagsfall vid tekniska störningar, medtagande i annat EES-land, det föreligger särskilda skyddsbehov eller andra särskilda skäl. Samma blankett används vid förskrivning av alla läkemedel, även särskilda läkemedel. Om behovet uppkommer, tänk på följande:

- **Glöm inte förskrivar-/och arbetsplatskod.** Utan förskrivarkod kan apotek inte expediera receptet. Utan arbetsplatskod får patienten ingen subvention. Om det är möjligt, skriv ut receptet direkt från Cosmic på utformad receptblankett. Lägg till förskrivarkod om det saknas.
- Var noggrann att fylla i **exakt** enligt anvisningar på receptblanketten, t ex att bokstavera antal uttag på receptblanketten och att kryssa i att patienten är förmånsberättigad i övre högra hörnet.
- Glöm inte att **datera och skriva under receptet.**

7. Recept till patienter med missbruksproblematik

- **Om receptet är tänkt att itereras, använd expeditionsintervall.** En patient får hämta ut samtliga uttag på ett recept direkt om hen väljer att avstå från subvention och i stället betalar fullt pris. Om det inte är önskvärt, använd expeditions-intervall på receptet. Tänk på att de flesta bensodiazepiner endast kostar ca 1-2 kr/tablett utan subvention.
- **Säkerställ att det inte finns dubbla recept med expeditionsintervall.** Om en patient har två recept med expeditionsintervall, t ex zopiklon, kan patienten hämta ut från båda recepten växelvis. **Makulera** det tidigare receptet (elektroniskt eller via telefon) eller skriv ett meddelande att tidigare recept ska makuleras på det nya receptet till apoteket.
- **Sätt ett datum när ett nytt recept kan börja expedieras.** Ett expeditionsintervall tillhör endast det gällande receptet. Om du förnyar ett recept med expeditionsintervall, kan patienten hämta från det nya receptet direkt, trots att tid återstår av intervallet från det förra receptet. För att undvika det, **skriv "får ej hämtas före..."** på nya receptet med beräknat datum för när sista förpackningen beräknas vara förbrukad. Ett alternativ är att vänta med att förskriva det nya receptet till den dagen det är avsett att kunna expedieras.

8. Ansvar vid läkemedelsförskrivning

Läkemedelskommittén stöder [Läkarförbundets och LOK – Nätverk för Sveriges](#)

[Läkemedelskommittéers förslag](#)⁸ till hur ansvaret för läkemedelsordinationer och för patientens samlade läkemedelsbehandling bäst hanteras i olika situationer. Dokumentet kan sammanfattas med följande punkter:

- Den som ordinerar ett läkemedel har **ansvar för att det finns en plan för behandlingen**, t.ex. hur länge den ska pågå och hur den ska följas upp.
- Ändring av pågående ordination innebär ett nytt beslut, och likställs med ny ordination. Förnyelse av befintligt recept räknas som ett nytt beslut.

⁸ <http://www.slfs.se/Vi-tycker/Halso--och-sjukvardspolitik/Lakemedel/Nationella-laemedelslistan/Ansvar-for-lakemedelslistan/>

- Om den som ordinerar inte själv sköter uppföljningen, måste han/hon säkerställa att någon annan läkare gör det.
- Ordinatören ska ta hänsyn till patientens aktuella hälsotillstånd och annan pågående behandling vid varje ny ordination.
- Om pågående behandling behöver omvärderas, har den som träffar patienten ansvar för att det blir gjort, oavsett vem som satte in behandlingen. Antingen gör man det själv eller säkerställer att annan läkare tar över.
- Om inget behöver ändras i pågående behandling, och man bekräftar det genom dokumentation, så tar man inte över annan läkares uppföljningsansvar (såvida man inte själv väljer att göra det).

9. Utländska besökande med medhavda läkemedel

Utländska besökare kan ibland ha med läkemedel som inte är registrerade i Sverige. Vid sjukhusvistelse är det viktigt att det dokumenteras i Cosmic. Använd knappen "Egenmedicinering" i Läkemedelslistan för att registrera medhavda läkemedel.

10. Makulering av recept

Vid dosjusteringar eller utsättning av läkemedel är det fördelaktigt om gamla recept på apoteket makuleras. Det undviker eventuella missförstånd och felaktiga expedieringar på apoteket. Detta sker med fördel elektroniskt via Cosmic. Klicka på fliken Receptöversikt, välj aktuellt recept och makulera. Ett kvitto från E-hälsomyndigheten bör komma direkt. Det makulerade receptet syns i historiken på apoteket. **Obs! Receptet måste makuleras innan det sätts ut. Omvänd ordning är idag inte tekniskt möjlig.**

11. Listor på 1177 – Min journal på nätet

Sedan 2017 är läkemedelslistan i Cosmic tillgänglig för patienter på 1177.se. Det är därför fortsatt viktigt att listan uppdateras även vid dosjusteringar utan patientkontakt. Sedan tidigare finns även apotekens lista för sparade recept tillgänglig.

12. Förskrivningskollen

Förskrivningskollen visar samtliga läkemedel som expedierats på apotek de senaste 15 månaderna, inklusive telefon-/pappersrecept. Förteckningen är tillgänglig på E-hälsomyndighetens hemsida för samtliga patienter. Vissa frågeställningar kräver en granskning av förteckningen, inklusive vid beroendeproblematik. Glöm inte att **det krävs patientens aktiva samtycke** för att öppna förteckningen. Patienter kan själva enkelt via 1177 se vem som gått in i förteckningen, vilket kan leda till juridiska påföljder.

13. Diagnoskopplad uppföljning

Region Kalmar län använder sig av diagnoskopplad uppföljning på förskrivarnivå för sitt kvalitetsarbete vid Hälsovalsenheterna.

14. Läkemedel för palliativ vård i livets slutskede

I samband med brytsamtal i livets slutskede är det lämpligt att ordinera palliativ behandling som ska ges när behov uppstår, se "Palliativvård i livets slutskede" i REK-listan. Ett praktiskt problem är att de läkemedel som rekommenderas inte ingår i läkemedelsförmånen (med något undantag).

I de flesta fall är ordinationen avsedd för vård av patient som är inskriven i kommunal hemsjukvård, där läkemedlen kan hämtas ur kommunala förråd. Ordinationsmallar finns som paket i Cosmic med tydliga instruktioner till apoteket att ej lämna ut läkemedlen.

För övriga patienter måste recepten expedieras på vanligt sätt på ett apotek, och då ska kostnaden för läkemedlen faktureras regionen. Även för dessa ordinationer finns mallar i Cosmic. Båda paketmallarna kan sökas fram med uttrycket "Palliativ". **Tänk på att ange att ni söker efter paket.**

För patienter med dosrecept, bör det från ordinationen i Pascal framgå att läkemedel ska hämtas i kommunalt förråd och inte ska lämnas ut på apotek. Använd även Cosmicmallar för dessa patienter och skicka via eRecept.

Lokala variationer i rutinerna kan förekomma inom vissa kommuner.

För läkemedel som finns i kommunala förråd, [se avsnittet "Kommunala förråd" i REK-listan.](#)

15. Rutin för dospatienter

Region Kalmar län har en rutin för hantering av dosrecept. Det väsentligaste i rutinen kan sammanfattas med följande punkter:

- Indikation för dosinsättning är en stabil grundmedicinering och medicinskt behov av dosdispenserade läkemedel och det ur säkerhetssynpunkt för patienten bedöms vara mest fördelaktigt. Boendeform eller antal läkemedel är **inte i sig** indikation för insättning av dosdispensering.
- All ordination av dosrecept ska genomföras i förskrivningsstödet Pascal, inklusive helförpackningar och akutbehandling. Ordination i Cosmic går inte automatiskt över till Pascal. eRecept går in i Pascal som receptrad, med risk för att hamna i rullarna beroende på hantering på apotek.
- Dosrecept dokumenteras i journalen genom att **ordinera raden "Apodos – indikator till läkemedelslistan" till läkemedelslistan**, samt att kryssa för rutan "dospatient" hos patienten. Ny ordination eller förändring av ordination i Pascal går inte automatiskt över till Cosmic. För att hålla Cosmics läkemedelslista uppdaterad måste den fyllas i manuellt.
- Avsluta dosexpedition om det inte längre anses lämpligt. Följ aktuell rutin.
- Vid förskrivning av palliativa läkemedel i livets slutskede, se punkt 14.

☐	Aktuella läkemedelsbehandlingar
☐	_DOSPATIENT - se Pascal förskriv... Enligt särskild ordination

Sök ut läkemedelsindikator i Nyfliken. Ska alltid vara ordinerad till Dospatienter.

Övrig information, t.ex. ansvarsfördelning, stopptider, rutin vid anslutning/avslutning till dosdispensering finns beskrivet på [Läkemedelskommitténs hemsida](#)⁹.

⁹ <https://vardgivare.regionkalmar.se/vard--behandling/lakemedel/dosforpackade-lakemedel/>

16. Kostnadsansvar vid läkemedelsförskrivning

För **Hälsovalsenheter** gäller: Enheten där du är anställd har kostnadsansvar för läkemedel för sådana sjukdomar som normalt behandlas i primärvård ("Bas/Allmänläkemedel"). Sjukhusens kliniker respektive psykiatri har kostnadsansvar för sin egen förskrivning, och för de läkemedel som inte ingår i "Bas/Allmänläkemedel".

För **sjukhuskliniker/psykiatri** gäller: Sjukhusens kliniker respektive psykiatri har kostnadsansvar för sin egen förskrivning, och för de läkemedel som inte ingår i "Bas/Allmänläkemedel".

Varje år revideras vilka läkemedel som betraktas som Bas-/Allmänläkemedel. Mer information och aktuell lista finns på [Läkemedelskommitténs hemsida](#)¹⁰.

17. Patientsäkerhet

a. Tillfälligt uppehåll av läkemedel vid risk för intorkning

Vissa läkemedel kan vålla stor skada på patienten även vid terapeutiska doser om patienten blir dehydrerad. Kräkningar, diarréer, vätskebrist eller hög feber bör flaggas upp av kommunernas omvårdnadspersonal till ansvarig sjuksköterska, som sedan kontaktar läkare för att få ordination om tillfälligt uppehåll med vissa läkemedel eller särskild övervakning. Läkaren avgör vilka läkemedel patienten kan avstå ifrån, och om eller när det är lämpligt att åter fortsätta behandlingen.

En rådgivande lista över vanliga läkemedel som kan orsaka vätske- och elektrolytförluster, eller förvärra patientens status, finns på [Läkemedelskommitténs hemsida](#)¹¹. Listan innehåller även råd angående läkemedel som bör behållas eller övervakas extra noga i en sådan situation. En förkortad version finns i "Rekommenderade Läkemedel i Kalmar län".

b. Beslutsstöd interaktioner av läkemedel

Interaktionsvarningar finns i Cosmic samt Pascal, baserade på interaktionsdatabasen [Janusmed Interaktioner](#)¹². Lathund för kliniskt betydelsefulla interaktioner med vanliga läkemedel finns på [Läkemedelskommitténs hemsida](#)¹³.

c. Rapportera läkemedelsbiverkningar

Biverkningar som misstänks vara läkemedelsrelaterade ska rapporteras till Läkemedelsverket. Direktlänk till elektronisk registrering på Läkemedelsverkets hemsida finns på knappen "Biverkningsöversikt" längst ned till höger i Läkemedelslistan i Cosmic. Elektronisk överföring av uppgifter direkt från journalen är ännu inte möjlig.

Det är särskilt viktigt att rapportera allvarliga och/eller okända misstänkta biverkningar eller de som tycks öka i frekvens.

¹⁰ <https://vardgivare.regionkalmar.se/vard--behandling/lakemedel/riktlinjer-och-rutiner/>

¹¹ <https://vardgivare.regionkalmar.se/globalassets/vard-och-behandling/lakemedel/rad-vid-forskrivning/tillfalligt-uppehall-med--lakemedel-vid-risk-for-intorkning.pdf>

¹² <https://janusmed.se/interaktioner>

¹³ <https://vardgivare.regionkalmar.se/globalassets/vard-och-behandling/lakemedel/rad-vid-forskrivning/lathund-for-kliniskt-betydelsefulla-interaktioner.pdf>

Rapportera även biverkningar i samband med felanvändning, förgiftningar, överdoseringar och missbruk, men även terapivikt. Var extra uppmärksam på läkemedel med utökad bevakning, t ex nyregistrerade läkemedel.

Fler förskrivningsstöd, check-listor och riktlinjer finns tillgängliga på Läkemedelskommitténs hemsida på <https://vardgivare.regionkalmar.se/vard--behandling/lakemedel/>.

Några exempel:

- Läkemedelsbehandling av de mest sjuka äldre¹⁴
- Checklista för behandling med Zoledronsyra 5 mg och Prolia vid osteoporos
- Checklista NOAK vid förmaksflimmer
- Checklista vid astma/KOL
- Läkemedel för enteral administrering via sond eller PEG

18. Läkemedelsansvar vid utskrivning från sjukhus

Sjukhusläkaren/eller motsvarande vid utskrivning från sjukhuset, eller efter besök på mottagning, ansvarar för att patienten får recept på läkemedel

- för en planerad begränsad behandlingsperiod (t ex postoperativ antikoagulantia, eller trombocythämmare efter kardiologisk intervention)
- eller så att den förskrivna mängden (med ett eller flera uttag) beräknas räcka fram till nästa planerade återbesök i primärvården, och att tidpunkten då skall framgå i epikrisen.
- eller skriver ut läkemedel för minst 6 månader för patienter som inte har något i förväg planerat återbesök i primärvården.

19. Licensansökan

Tänk på att det inte finns någon priskontroll på licensläkemedel! Det kan finnas stora prisskillnader mellan likvärdiga preparat. Överväg alltid noga om det är nödvändigt att använda ett licensförfarande.

Enskild patient

Vid behov av licensförskrivning till enskild patient registreras licensmotiveringen digitalt i licensportalen KLAS. Portalen finns tillgänglig som länk i Cosmic eller på E-hälsomyndighetens hemsida [KLAS • E-hälsomyndigheten \(ehalsomyndigheten.se\)](https://ehalsomyndigheten.se)

Ett apotek måste kontaktas av patient eller förskrivare för att skicka in motivering och ansökan till Läkemedelsverket. Det är först då Läkemedelsverket får in licensärendet och kan behandla det. Läkemedelsverket kontaktar förskrivaren via brev om komplettering krävs. Om licensen godkänns kontaktas endast apoteket.

Om licensen gäller recept behöver du inte välja ett specifikt ansökande apotek då patienten kan välja vilket apotek hen vill ska behandla licensansökan och sedan hämta ut från. En godkänd licens till enskild patient är giltig på alla apotekskedjor. Om licensen är patientbunden ska den bifogas journalen. Detta görs enklast genom inscanning i KIBI.

¹⁴ <https://vardgivare.regionkalmar.se/globalassets/vard-och-behandling/lakemedel/rad-vid-forskrivning/lakemedelsbehandling-av-de-mest-sjuka-och-skora-aldre.pdf>

Kliniklicens

Ansökan om kliniklicenser görs via Läkemedelssektionen. En klinik/vårdenhets licens är kopplad till ett visst apotek, en apotekskedja eller en sjukhusapoteksfunktion. Inom Region Kalmar län handlägger sedan 1 maj 2022 Läkemedelssektionen licenser för kliniker/vårdenheter.

Då regioner som bedriver läkemedelsförsörjningen i egen regi inte har tillgång till det elektroniska licensverktyget KLAS ser ansökningsförfarandet något annorlunda ut för kliniklicenser.

Motivering till kliniklicens skrivs på [E-Hälsomyndighetens blankett](#).

Blanketten mailas sedan till Läkemedelssektionen Kalmar eller Västervik som söker licens hos Läkemedelsverket:

Kalmar: lakemedel.kalmar@regionkalmar.se

Västervik: mailto:lakemedel.vastervik@regionkalmar.se

Om licens blir beviljad meddelar Läkemedelsverket detta endast till Läkemedelssektionen. Om komplettering av licensen krävs, meddelar Läkemedelsverket detta till såväl Läkemedelssektionen som förskrivande läkare via post. Orsaken till kompletteringen anges dock bara i brevet till förskrivande läkare. Eventuella kompletteringar görs via Läkemedelssektionen.

Om en licensansökan avslås meddelar Läkemedelsverket förskrivande läkare via post. Det åligger ansvarig läkare att meddela Läkemedelssektionen om en överklagan ska göras.

Du kan läsa mer om licensförskrivning på Läkemedelsverkets hemsida¹⁵.

Se även till att licensläkemedlet är ordinerat i Cosmic. Mallar finns. [Se rutin för Cosmic på NAVET](#)¹⁶.

I undantagsfall kan Läkemedelsverket utfärda ett särskilt beslut om att få nyttja en generell licens även vid förskrivning på recept. Detta sker främst vid tillfälliga restnoteringar av väl använda läkemedelssubstanser som finns tillgängliga på andra marknader, där andra lämpliga alternativ saknas. Exempel som tidigare godkänts har varit metoklopramid, amoxicillin, isosorbidmononitrat m.fl. Invänta besked om att regionen har sökt en generell licens och skriv med referensnumret på receptet.

20. Förskriv det fabrikat patienten vill hämta ut på apoteket

Att ange "Ej utbyttbar" på receptet ska enligt föreskrifter endast göras när det bedöms finnas **medicinskt behov**. Vi stödjer TLVs tolkning av vad som bedöms som medicinskt behov:

- Vid **känd allergi** mot något hjälpämne som kan ingå i tablett
- I de fall det finns tydlig **risk för sammanblandning** om läkemedlet byts ut.
- Förpackningar som **underlättar hantering för patient**, t ex reumatikervänlig förpackning, delbara tablett etc.

Farmaceuter på apotek kan motsätta sig byte i samtliga fall, om förskrivna förpackning underlättar hantering för patienten. Finns det risk för sammanblandning, bör man överväga om patienten behöver dosdispenserade läkemedel.

¹⁵ <https://www.lakemedelsverket.se/sv/behandling-och-forskrivning/forskrivning/licenser>

¹⁶ <https://navet.regionkalmar.se/globalassets/stod-och-service/programvaror/cosmic/lakemedelsmodulen-i-cosmic/rutiner-for-anvandning-av-lakemedelsmodulen-i-cosmic.pdf>

Om patienten av annat skäl önskar ett visst fabrikat, bedöms det inte som medicinskt behov. **Läkemedelskommittén rekommenderar istället att förskrivaren på receptet anger det fabrikat patienten vill hämta ut, utan att kryssa "Ej utbytbar"**. På så sätt kan patienten själv välja att betala mellanskillnaden eller att byta till en förpackning med lägre kostnad. [Se avsnitt 1a](#) för hur du snabbt byter fabrikat i Cosmic.

För en genomgång av hur TLVs utbytesregler fungerar, [se TLVs hemsida](#)¹⁷.

21. Allmänna råd vid läkemedelsförskrivning

- Sätt ett tydligt mål för behandlingen och tid för uppföljning. Dokumentera i journal. Kommunicera det tydligt till patienten.
- Vänta med att säga till patienten att receptet finns på apoteket till dess att det verkligen har skickats iväg (fått kvitto från eHälsomyndigheten).
- Skriv OBS på receptet om doseringen överskrids, t ex vid antihistaminbehandling.
- Ha för vana att makulera det gamla receptet elektroniskt vid dosändring/receptförnyelse. Receptet måste makuleras innan utsättning.
- Använd gärna startförpackning när det är lämpligt.

¹⁷ <https://www.tlv.se/apotek/utbyte-av-lakemedel-pa-apotek.html>

Bilaga 1: Läkemedelsnytt 2023-nr 1

Läkemedelskommitténs mål för 2023

1. God hushållning: följ Läkemedelskommitténs

spartips! Nya, dyra behandlingar kräver att vi använder de vi har på ett klokt sätt. Använd ordinationsmallarna i Cosmic. Några spartips:

- Bufomix istället för Symbicort
- Braltus istället för Spiriva Handihaler
- Pregabalin istället för Lyrica
- Levetiracetam istället för Keppra
- Lamotrigin istället för Lamictal
- Insulin lispro istället för Humalog
- Insulin aspart istället för Novorapid
- Abasaglar istället för Lantus
- Biosimilar istället för Humira
- Makrogol Junior endast för barn under 1 år
- Ompröva behov av stående paracetamol

2. Minskad förskrivning av beroendeframkallande

läkemedel (opioider, bensodiazepiner, bensodiazepinliknande sömnmedel och pregabalin). Vi har sett en minskning under 2022, inte minst i primärvården, men ligger fortfarande högre i förskrivning jämfört med genomsnittet för Sverige. Mål: minskning till riksnittet, för närvarande ca 20 %.

3. Minskad förskrivning av inhalationssteroider (ICS) till KOL-patienter utan exacerbation senaste året.

KOL-patienter utan exacerbation senaste året ska inte behandlas med ICS, för att minska risk för bl.a. pneumonier. Detta kräver aktiv omprövning, men sparar patienten besvärande biverkningar samt kostnader. I Region Kalmar har en tredjedel utan KOL-exacerbation fortfarande ordination på ICS. Målet är en minskning till högst 25 %.

4. Följsamhet till Stramas rekommendationer för antibiotika.

Efter en tids minskad förskrivning har regionen under 2022 åter passerat 250 recept/1000 listade. Efterlevnad av STRAMAs behandlingsriktlinjer är viktigt, nu när fler söker för infektioner efter Covid-19-pandemin. Målet för 2022 är att åter ligga under 250 recept per tusen invånare.

Vi jobbar vidare med målet att förskrivning och rekvisering av kinoloner bör minska med 10 %.

5. Minskad förskrivning av protonpumpshämmare (PPI).

Förskrivningen av PPI i regionen ligger fortsatt betydligt högre jämfört med förskrivningen i riket. Vi noterar en minskning i förskrivning av omeprazol, men ökningen i förskrivning av esomeprazol överstiger denna. Esomeprazol bör i princip endast användas som kortare kur från sjukhusen eller i särskilda fall när hög dos PPI är indicerad. I övriga fall ska omeprazol användas. Oavsett preparat, säkerställ att indikation och behandlingstid är korrekt och dokumentera denna i journalen. Vid receptförnyelse, kontrollera om indikation föreligger.

Vid utsättning av PPI kan man med fördel använda en [patientbroschyr](#) framtagen av terapigrupp Mage-Tarm, samt ordinationsmallar i Cosmic.

Målet för 2023 är att förskrivningen av PPI ska minska till riksnittet, för närvarande 15 %.

6. Benspecifika läkemedel till patienter med osteoporosfraktur.

Endast 30 % av patienter över 50 år med osteoporosrelaterad fraktur får behandling med benspecifik behandling (exempelvis Zoledronsyra eller Prolia) inom ett halvår. Vi bedömer det rimligt att följa det nationellt satta målet på 60 %. Mål: 60 % behandling inom ett halvår.

7. Inte hydroxizin (Atarax), prometazin (Lergigan)

eller alimemazin (Theralen) till äldre 75+. Inte klemastin (Tavegyl) oavsett ålder. Hydroxizin, prometazin och alimemazin har antikolinerga och sederande effekter samt risk för förlängd QT-tid. Målet är att ingen förskrivning ska ske av dessa läkemedel till äldre på grund av biverkningsrisken.

Vi har sett en tydlig minskning av förskrivning av klemastin (Tavegyl) och hoppas att denna trend fortsätter. Klemastin har inga fördelar jämfört med modernare antihistaminer såsom desloratadin. Däremot är biverkningsrisken betydligt högre med klemastin, exempelvis risk för sederande och blodtrycksfall. Notera att injektionsberedning inte ger snabbare effekt än tabletter. Målet är att ingen förskrivning ska ske av dessa läkemedel.

Bilaga 2 – Definitioner av Läkemedelsgenomgång/-berättelse

Enkel läkemedelsgenomgång (XV015)

Vid en enkel läkemedelsgenomgång ska det, med utgångspunkt i tillgänglig dokumentation och patientens egna uppgifter, så långt möjligt kartläggas:

1. vilka läkemedel patienten är ordinerad och varför
2. vilka av dessa läkemedel patienten använder
3. vilka övriga läkemedel patienten använder

Läkaren ska kontrollera om läkemedelslistan är korrekt och göra en bedömning av om läkemedelsbehandlingen är ändamålsenlig och säker. Patienten ska få individuellt anpassad information om resultatet av genomgången och en kopia på den uppdaterade läkemedelslistan.

Fördjupad läkemedelsgenomgång (XV016)

Vid en fördjupad läkemedelsgenomgång ska för varje ordinerat läkemedel:

1. kontrolleras att det finns en indikation för läkemedlet
2. behandlingseffekten värderas
3. bedömas hur doseringen av läkemedlet förhåller sig till patientens fysiologiska funktioner
4. utvärderas om läkemedlets biverkningar, risken för biverkningar eller risken för interaktioner är större än nytta med läkemedlet
5. nytta med läkemedlet i förhållande till patientens övriga läkemedel och behandlingar värderas.

Patienten ska få individuellt anpassad information om resultatet av genomgången och en kopia på den uppdaterade läkemedelslistan.

Läkemedelsberättelse (XV017)

Dokumentation av ordinationsförändringar sker i läkemedelsberättelsen. Den ska innehålla uppgifter om:

1. vilka läkemedel som satts in
2. vilka läkemedel som satts ut
3. vilka andra åtgärder rörande läkemedelsbehandlingen som har vidtagits
4. orsakerna till de vidtagna åtgärderna.

Planering

Uppgifter om när ordinationsförändringar ska följas upp och av vem/vilken enhet, ska återfinnas under rubriken planering.

För gällande rutin: <https://vardgivare.regionkalmar.se/vard--behandling/lakemedel/riktlinjer-och-rutiner/#heading-1>

Välj Rutiner och riktlinjer > Läkemedelsgenomgång och läkemedelsberättelse

Välkommen till Kalmar län

Har du frågor, kontakta oss:

För frågor om läkemedel (Läkemedelskommittén och Läkemedelssektionen)

Telefon: (0480) - 847 26

Telefontid: må-fre 8.00-16.00 (lunchstängt 12.30-13.00)

E-post: lakemedel@regionkalmar.se

Kontakt läkemedelsförsörjning och leveranser till slutenvård

Tel: (0480-) 847 26 (knappval 1 för Kalmar och 2 för Västervik)

Vardagar kl. 8-16

E-post läkemedelsförsörjning:

Kalmar/Oskarshamn: lakemedel.kalmar@regionkalmar.se

Västervik: lakemedel.vastervik@regionkalmar.se

Tillverkning

Vardagar kl. 7.30-16.30 (knappval 3)

E-post: lakemedel.tillverkning@regionkalmar.se

För kontakt med Dosleverantör:

Fr o m april 2021: apodos@apoteket.se eller 0771 – 210 210

För makulering av recept: Makulera i Cosmic eller kontakta ditt lokala apotek.

Vid fel på / förslag till ändring av Läkemedelsmallar i Cosmic:

lakemedelsmallar@regionkalmar.se (akut, ring 0480-847 26, knappval 4)